

Slutredovisning av projektet 21644-2006

Redistributive Performance of Pension Systems: cross-country comparison of pension systems and their impact on poverty risks for older people, in particular women.

Projektet var från början avsett att jämföra det irländska och det svenska pensionssystemet med avseende på fattigdomsrisker, speciellt för kvinnor. Avsikten var att Elisa Baroni utifrån sitt arbete med mikrosimuleringsmodellen LIAM för det irländska pensionssystemet skulle samarbeta med Anna Röstberg (numera Hessel) med erfarenhet från mikrosimulering av det svenska pensionssystemet. I projektets inledningsskede 2007 blev båda forskarna gravida och med föräldraledighet innebar detta att projektet kom att försenas med ett år jämfört med den ursprungliga planen. För Annas del innebar detta också en del förändrade prioriteringar och i samband med att hon bytte jobb från Försäkringskassan till Riksrevisionen kunde hon inte längre som planerat begära tjänstledigt för projektiden.

Under förarbetena med jämförelsen upptäcktes också att renodlade jämförelser mellan de mikrosimuleringsmodeller som tidigare använts skulle kräva ett omfattande omprogrammeringsarbete som det helt enkelt inte fanns tid för inom projektramens resurser. Bland annat innebar systemen för föräldraledighet, som är mycket viktiga för just kvinnornas pensionsutfall, att man tvingades göra kontrafaktiska antaganden som inte gärna kunde vara konsistenta med den faktiska demografiska utvecklingen. Som projektledare beslutade jag därför att försöka genomföra kärnan i projektet, dvs analysen av fattigdomsrisker för kvinnor i det nya svenska pensionssystemet.

Till vårt förfogande fanns då en agentbaserad simuleringsmodell som utvecklats (delvis av Elisa) i tidigare VR-finansierade projekt. IFSIM som denna modell kallas, konstruerar en virtuell värld med agenter som föds, utbildas, ingår äktenskap och får barn och interagerar med sin sociala omgivning. Utifrån beslutsregler baserade på ekonomisk teori skapas en konstgjord ekonomi som medger både återkopplingar mellan agenterna och reaktioner på den makroekonomiska utveckling som mikrobesluten ger upphov till. Denna förenklade konstgjorda värld ger möjlighet att undersöka de långsiktiga konsekvenserna av t ex pensionssystemets konstruktion utan att tvingas till obefogade analytiska förenklingar. En detaljerad beskrivning av modellen finns tillgänglig i Baroni et al. (2009) IFSIM Handbook, Arbetsrapport/Institutet för Framtidsstudier; 2009:7 ([http://www.framtidsstudier.se/filebank/files/20090515\\$115832\\$fi\\$Uk3A6NnDNjm6E48OEQGV.pdf](http://www.framtidsstudier.se/filebank/files/20090515$115832$fi$Uk3A6NnDNjm6E48OEQGV.pdf)).

Givet de nya förutsättningarna med endast Elisa som forskare och IFSIM som analysredskap har vi därför genomfört en simulering där basfallet är fattigdomsrisker för kvinnor under det nya pensionssystemet. För att förenkla har endast kvinnor tillåtits att välja mellan heltidsarbete, deltid eller att stanna hemma. Detta görs på grundval av en aspirerad konsumtionsnivå och en förväntad inkomstutveckling. Den aspirerade konsumtionsnivån bestäms i huvudsak av föräldrarnas relativa standard under barndomen (Easterlinhypotesen) och förväntad inkomstutveckling tar hänsyn till sämre framtida löneutveckling om man väljer deltidarbete eller hemarbete. Detta basscenario kontrasteras sedan mot utvecklingen om föräldraförsäkringen skulle delas lika mellan

makarna. I allmänhet kan delad föräldraledighet vara bra ur pensionssynpunkt för (äldre) kvinnor förutsatt att (i) det ger incitament att arbeta mer, speciellt nära pensionsåldern, samt att (ii) reformen inte saktar ner tillväxten i ekonomin (och därigenom pensionsindexets tillväxt) under en nivå där ökat arbetsutbud inte längre lönar sig. Simuleringar visar att effekten av delad föräldraledighet på fattigdom och könsjämlighet också beror på tidsperioden. Olika utfall kan förväntas för olika generationer beroende på om den automatiska balanseringsmekanismen (i det allmänna pensionssystemet) slår till. Resultaten finns redovisade i Baroni, Elisa (2010) "Effects of Sharing Parental Leave on Pensioners' Poverty and Gender Inequality in Old Age. A Simulation in IFSIM." Arbetsrapport/Institutet för Framtidsstudier nr 2010:5. [http://www.framtidsstudier.se/filebank/files/20100520\\$071600\\$fil\\$dtfM5G6PHK659tunjFGSa.pdf](http://www.framtidsstudier.se/filebank/files/20100520$071600$fil$dtfM5G6PHK659tunjFGSa.pdf) . Artikeln är för närvarande under revision för eventuell publicering i *Journal of Policy Models*.

Detta arbete har också inspirerat en särskild undersökning där undertecknad tillsammans med Elisa och Gustav Öberg har simulerat hur den automatiska balanseringen fungerar efter att ha utlösts av en finanskris: "How Sensitive is Old Age Poverty to Financial Crisis? A Micro-Simulation Experiment for Sweden". Ett första utkast presenterades vid WDA/scala workshop on Pension Challenges and the Financial Crisis 30 October 2009, University of St.Gallen. Detta arbete är fortfarande preliminärt men kommer att färdigställas under hösten. Våra preliminära resultat tyder på att "bromsen" när den väl är utlöst kommer att tendera att slå till oftare i fortsättningen om inte buffertfonderna fylls på diskretionärt. Ett resultat som vi ännu inte helt verifierat är att den automatiska balanseringsmekanismen enligt de officiella beskrivningarna kommer att överföra resurser från den del av befolkningen som är eller blir pensionärer under den tid balanseringen är aktiv till den del av befolkningen som ackumulerar pensionsrätter under hela perioden. Detta innebär att de framtida pensionsfordringarna blir högre än de skulle ha blivit om balanseringen inte varit aktiv, och verkar vara den mest sannolika orsaken till att simuleringen indikerar att balanseringen när den väl utlösts kommer att fortsätta att bli aktiv med korta mellanrum om inte extraordinära ökningarna sker av buffertfondernas tillgångar.